

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานีสบริการน้ำมันระหว่างเขตเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานคร” ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ด้วยการใช้แบบวัดครั้งเดียว (one-shot descriptive study) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร

ประชากรในการศึกษาคือ ผู้ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานีสบริการน้ำมันในเขตเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดการสุ่มตัวอย่างจากผู้ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานีสบริการน้ำมันในเขตเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานคร

โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) โดยเรียงลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จากจำนวนเขตในเมืองและชานเมืองทั้งหมด ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลากเพื่อเลือกตัวแทนในแต่ละกลุ่มเขต โดยใช้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง 15-30% (บุญชม ศรีสะอาด ,2525 :38) ของจำนวนเขตทั้งหมด โดยที่

1. กลุ่มเขตเมือง มีทั้งหมด 14 เขต คือ เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน เขตบางรักเขตสัมพันธวงศ์ เขตบางซื่อ เขตดุสิต เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตธนบุรี เขตคลองสาน และเขตดินแดง
2. กลุ่มเขตชานเมือง มีทั้งหมด 7 เขต คือ เขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตจอมทอง เขตบางขุนเทียน เขตตลิ่งชัน และเขตหนองแขม

ผลการจับสลากออกมาได้ตัวแทนเขต ดังนี้

1. กลุ่มเขตเมืองได้เขตตัวแทนคือ เขตคลองสาน ดินแดง บางรัก และปทุมวัน
2. กลุ่มเขตชานเมือง ได้เขตตัวแทนคือ เขตบางขุนเทียน และหนองแขม

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 420 คนนั้น ได้โดยการคำนวณโดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จของ Taro Yamane (อ้างถึงใน วิเชียร เกตุสิงห์, 2537 :29) ซึ่งจำนวนประชากร 100,000 คนขึ้นไป และมีระดับความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่ระดับความเชื่อมั่นในการเลือกตัวอย่างประมาณ ร้อยละ 95.0 และกำหนดความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ไม่เกินร้อยละ 5

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างจำนวน 420 ชุด โดยใช้วิธี Quota Sampling ซึ่งแบ่งเก็บเขตเมืองและเขตชานเมืองออกเป็นอย่างละจำนวน 210 ชุด โดยในแต่ละกลุ่มเขตจะแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ 8.00-16.00 น. 16.00-24.00 น. 24.00-8.00 น. (ตามผลัดการทำงานในหนึ่งวัน) อย่างละเท่า ๆ กัน

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยทำการเก็บตัวอย่างจากผู้ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันแบบบังเอิญ หรือ Accidental Sampling

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในบริเวณสถานบริการน้ำมันในเขตเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามเอง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ขนาดครอบครัว อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม รายได้รวมของครอบครัว จำนวนผู้ที่มีรายได้ในครอบครัว ผู้ที่อยู่อาศัยด้วย

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถามเอง ใน 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับสารที่เกี่ยวกับร้านค้าสะดวกซื้อของตัวผู้ตอบแบบสอบถามเอง ได้แก่ ความบ่อยครั้งในการเปิดรับสื่อมวลชน การเปิดรับสื่อโฆษณา ณ จุดขาย ได้แก่ แผ่นป้ายโปสเตอร์โฆษณาสินค้าที่ติดอยู่ภายในร้านและนอกร้าน สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ เครื่องหมายการค้าที่อยู่หน้าร้านและป้ายบริเวณทางเข้าสถานีบริการน้ำมัน และภาชนะหีบห่อบรรจุสินค้าของร้าน บทบาทของพนักงานขาย บทบาทของการจัดแสดงสินค้า

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานีบริการน้ำมัน ได้แก่ เดินทางมาอย่างไร มากับใคร ใช้บริการอย่างอื่นของปั้มด้วยหรือไม่ ซื้อบ่อยเพียงใด ซื้อในโอกาสใด จำนวนเงินในการซื้อต่อครั้งประมาณเท่าไร เหตุผลในการมาซื้อสินค้า ชำระค่าสินค้าด้วยวิธีใด ใช้เวลาในการเลือกซื้อนานเท่าใด บ่อยครั้งเพียงใดที่ท่านผิดหวังกับการหาซื้อสินค้าที่ต้องการ คุณลักษณะใดของร้านค้าสะดวกซื้อในสถานีบริการน้ำมันที่ทำให้มาใช้บริการ ซื้อสินค้าประเภทอะไรบ้าง และมีคำถามปลายเปิดว่าคาดหวังที่ต้องการให้มีสินค้าและบริการใดเพิ่มเติมอีกบ้าง

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ได้เตรียมไว้ให้กลุ่มตัวอย่างตอนต้น ได้ถูกนำมาทดสอบก่อน (Pre - test) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และความชัดเจนของคำถามทุกข้อ โดยทำการทดสอบกับผู้ที่สนใจ (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสอบถาม 20 ชุด เมื่อได้ผลมาแล้วนำมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงนำมาปรับปรุงเพื่อสามารถนำไปใช้ในสนามจริง

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) ผู้วิจัยได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบเนื้อหา ภาษาของแบบสอบถาม และพิจารณาโครงสร้างของแบบสอบถาม
2. การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 20 ชุด ไปทดสอบก่อน (pre-test) เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alfa-coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum V_i^2}{N} \right]$$

เมื่อ	α	คือ ค่าความเชื่อถือได้
	k	คือ จำนวนข้อ
	V_1	คือ ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	V_t	คือ ความแปรปรวนของคะแนนทุกข้อ

และจากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

■ ส่วนที่ 2	รูปแบบการดำเนินชีวิต	ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ	0.8250
■ ส่วนที่ 3	พฤติกรรมกาเปิดรับสาร	ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ	0.8736
■ ส่วนที่ 4	พฤติกรรมกาซื้อสินค้า	ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ	0.7741

และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น โดยรวม ทั้ง 3 ส่วน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8099

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกออกเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในแต่ละสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันระหว่างเขตเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ - รูปแบบการดำเนินชีวิต

ตัวแปรตาม - เขตเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานข้อที่ 2 การเปิดรับสารที่เกี่ยวกับร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันระหว่างเขตเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ - การเปิดรับสาร

ตัวแปรตาม - เขตเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานข้อที่ 3 รูปแบบการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสารของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันของกรุงเทพมหานครเฉพาะเขตเมืองและชานเมือง

ตัวแปรอิสระ - รูปแบบการดำเนินชีวิต

ตัวแปรตาม - การเปิดรับสาร

สมมติฐานข้อที่ 4 รูปแบบการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันของกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ - รูปแบบการดำเนินชีวิต

ตัวแปรตาม - พฤติกรรมการซื้อสินค้า

สมมติฐานข้อที่ 5 การเปิดรับสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันของกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ - การเปิดรับสาร

ตัวแปรตาม - พฤติกรรมการซื้อสินค้า

เกณฑ์การให้คะแนน

การกำหนดคะแนนคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามจากการวัด ค่าตัวแปรต่างๆ เพื่อคำนวณค่าทางสถิติจะมีเกณฑ์ดังนี้

1. รูปแบบการดำเนินชีวิต

- ด้านกิจกรรม การวัดตัวแปรเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านกิจกรรมของผู้ตอบแบบสอบถามได้มาจากการนำคะแนนของความบ่อยครั้ง ในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉลี่ยมาคำนวณ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

บ่อยที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3 คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	สูง
3.51 - 4.50	หมายถึง	ค่อนข้างสูง
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง

1.51 - 2.50	หมายถึง	ค่อนข้างต่ำ
1.00 - 1.50	หมายถึง	ต่ำ

- ด้านความสนใจ การวัดตัวแปรเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความสนใจของผู้ตอบแบบสอบถามได้มาจากการนำคะแนนของระดับการเห็นด้วยในด้านความสนใจ
- ด้านความคิดเห็น การวัดตัวแปรเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามได้มาจากการนำคะแนนของระดับการเห็นด้วยในด้านความคิดเห็นโดยเฉลี่ยมากำหนด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4 คะแนน
เฉยๆ	ให้คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	สูง
3.51 - 4.50	หมายถึง	ค่อนข้างสูง
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ค่อนข้างต่ำ
1.00 - 1.50	หมายถึง	ต่ำ

2. การเปิดรับสารของผู้ตอบแบบสอบถาม

- สื่อมวลชนที่ใช้ในการโฆษณา มี 4 ประเภท ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร/นิตยสาร
- สื่อโฆษณา จุดขายมี 2 ประเภท ได้แก่ แผ่นป้ายโฆษณาในร้าน และ แผ่นป้ายโฆษณาหน้าร้าน

- สื่อโฆษณาเฉพาะกิจมี 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องหมายการค้า (ยี่ห้อ) ที่อยู่หน้าร้าน และตามป้ายบริเวณทางเข้าสถานีบริการน้ำมัน ภาชนะหรือหีบห่อที่บรรจุสินค้าของร้าน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ทุกวัน	ให้คะแนน	4 คะแนน
บ่อยๆ	ให้คะแนน	3 คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่เคยอ่าน/ชม/ฟัง	ให้คะแนน	1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ดังนี้

3.51 - 4.00	หมายถึง	สูง
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ต่ำ
1.00 - 1.50	หมายถึง	ไม่เคยเปิดรับสื่อ

- บทบาทของพนักงานขายและการจัดแสดงสินค้า วัดจากความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อปัจจัยดังกล่าว โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
มาก	ให้คะแนน	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3 คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ไม่ใช่เหตุผล	ให้คะแนน	0 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	สูง
3.51 - 4.50	หมายถึง	ค่อนข้างสูง
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ค่อนข้างต่ำ
0.51 - 1.50	หมายถึง	ต่ำ
0.00 - 0.50	หมายถึง	ไม่เป็นเหตุผล

3. พฤติกรรมการซื้อสินค้าจากร้านสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมัน
- ซื้อสินค้าในร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันท่านใช้บริการอย่างอื่นได้แก่ เติมน้ำมัน ล้างรถ เข้าห้องน้ำ และอื่นๆ (ระบุ)... บ่อยครั้งเพียงใด
 - คุณลักษณะของร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันที่ทำให้ผู้ซื้อสินค้ามากน้อยเพียงใด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
มาก	ให้คะแนน	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3 คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ไม่ใช่เหตุผล	ให้คะแนน	0 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ใช้เกณฑ์ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	สูง
3.51 - 4.50	หมายถึง	ค่อนข้างสูง
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ค่อนข้างต่ำ
0.51 - 1.50	หมายถึง	ต่ำ
0.00 - 0.50	หมายถึง	ไม่เป็นเหตุผล

การประมวลผลข้อมูล

หลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว มีขั้นตอนในการประมวลผลดังนี้

1. ทำการตรวจนับแบบสอบถามให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทันทีที่กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว
2. ลงรหัสในแบบฟอร์มการลงรหัสให้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
3. นำไปประมวลผลข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงบรรยายโดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เรื่องลักษณะทางประชากร รูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดรับสาร และพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าสะดวกซื้อในสถานบริการน้ำมันในเขตเมืองและชานเมือง โดยแยกการวิเคราะห์เป็น
 - 1.1) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 420 คน เป็นตัวแทนประชากรในกรุงเทพมหานครและแบ่งเป็นเขตเมืองและชานเมือง
 - 1.2) ตามช่วงเวลา 3 ช่วง ได้แก่ 08.00-16.00 น. 16.00-24.00 น. และ 24.00-08.00น.
2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติต่าง ๆ แจกแจง ดังนี้
 - ใช้การทดสอบแบบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยใช้สถิติ Chi-square และ t-test ในสมมติฐานที่ 1 และ 2
 - ใช้การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ในสมมติฐานที่ 3-5 ดังนี้

ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่มีลักษณะเป็น Nominal Scale ใช้สถิติ Chi-square และหากเป็นตัวแปรที่มีลักษณะเป็น Interval Scale ใช้สถิติ t-test และ One Way ANOVA และทดสอบคู่ที่แตกต่างโดยใช้วิธีของ Scheffe และใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร